

ANTZERKIAREN HAUSKORTASUNA AGERIAN

**Pandemia
arte eszenikoetan**

Artedramaren
Aulestiko topaketak 2020an.
AINHOA RESANO

COVID-19ak ekarri digun egoera guztiz ari da aldatzen kultura, tartean, artea eta sorkuntza. Neurriak ez dira sektore guztietan berdinak izan eta antzerkiari zauri ugari ireki dio. Komatik esnatzen ari bada ere, arte eszenikoen munduaren barruan denetariko egoerak daude. Antzerkia ez baita zer bait abstraktua, langileek mugitzen dute.

AINHOA MARIEZKURRENA ETXABE

Adar dezente aztertu beharko liriteke antzerkiaren egungo osasuna aztertzeke. Ez dira berdinak Hego eta Ipar Euskal Herriko baldintzak, ez EAekoak eta Nafarroakoak ere; ez dira berdinak euskarazko sorkuntzenak eta elebidunenak, ez aktoreenak eta teknikarienak, elkartenak eta enpresenak, ikuslearenak eta produktorearenak. Guztiak dira beharrezkoak antzerkiaren biziraupenerako eta gutxiengoak dago bizirik.

GELDITU DA DENA

Gelditu dira sormena, emanaldiak eta diru sarrerak. Hauxe da Miren Tirapuren egoera. Beheko Larraine (Lekunberri) antzerki konpainiako kidea da bera. Konfinamenduak “shockean” utzi du eta jaikitzea kosta zaiola aitortu du. Antzokiak itxi zirenetik ez da berriro oholtzara igo, horrek dakarkion karga emozional eta ekonomikoarekin. Egund langabezia kobratzen ari da: “Emanaldi batzuk nituen eginak eta poltsatxo bat egiten lagundu didate, baina hori amaitu egiten da. Urtebeteko geldialdia asko da profesional batentzat eta oso zaila da beste diru iturririk gabe egoerari aurre egitea”.

Tirapuk Arkaitz Lasarterekin batera sortu zuen konpainia 2016an. Horretatik bizi zen, baina eutsi ahal izateko bide berriak irekitzen ari da aurten, ikasta-

roak ematen, esaterako. Emanaldiak bilatzen ere ari da: “Ematen du sektorea pizten ari dela berriro, baina ez dago batere erraza. Oso optimista izan behar zara egunero indartsu egoteko gaur egungo errealitatearekin. Profesionalki honetaz bizitzeko trabak ikaragarri handiak dira. Muturrera iristen ari gara”.

Udaberrirako behar zuten emanaldiak orain ari dira egiten, udazkenekoekin batera. Dena pilotzeak programazioan eskaintza berriak egiteko aukera mugatzen du, begirada datorren urtera luzatzera behartuta. Beheko Larrainek emanaldi dezente zituen 2020rako gordeta, baina hutsik geratu da bat-batean. *Manifestu bat* antzezlanarekin zeuden biran eta *Bidaietaz* proiektu berria estreinatu berri, bost emanaldi baino ez, konfinamendua baino astebete lehenago egindakoak.

Bidaietaz nahiko berezia dela azaldu du, Lehen Hezkuntzako ikasleengana iristea duela helburu. Ez da antzoki batean egiten eta testuingurua oso gertukoa eta intimoa da, antzerkia “sorpresaz” etorriko zaie. Orain lan hau eskoletara nola iritsarazi hausnartzen ari dira: “Ez da une honetan egiteko errazena. Eskoletara sartzen gara dauden muga guztiekin. Koronabirusak justu kontrako tesituran jartzen gaitu: espazio zabaletan, kontaktu eta intimitate gutxiarekin eta ezin partekatu”. Gaiak migrazioa lantzen du batik bat, baina egoki datorkio garaiari, ezezagunari beldurra lantzen baitute.

Beldurra aipatu du eskolen arduradunei buruz hizketan jardun denean ere, dena ez baitago artisten esku: “Eskola ere ausartu behar da proposamen hauek onartzera. Kutsatzeko beldurrak eremua erabat babestera daramatza, baina aretoak irekitzen badira, zergatik eskolak ez?”. Erantzun askoren zain daude, hala ere, orain hasi baitira mugitzen.

ETORKIZUNAZ EZIN FIDATU

Negua dator. Inork ez daki zer gertatuko den osasun krisiarekin eta sektore honetan ziurgabetasunera ohituta badaude ere, urduri azaldu dira; ez bereziki osasunagatik: “Ez naiz fidatzen. Berriz ere indar guztiak jarri hau martxan jartzeko eta hilabetera aretoak itxiko dituztela esatea kolpe handia izango da. Hau dena nola kudeatzen ari diren begiratu baino ez dago fidatzeari uzteko”.

Kezka bera da Ander Lipus Artredramako (Gernika) kidearena ere. Sei hilabete egun dira geldirik, inongo diru

“Profesionalki honetaz bizitzeko trabak ikaragarri handiak dira. Muturrera iristen ari gara”

Miren Tirapu
antzerkigilea

sarrerarik gabe. Pandemiara egoera on samarretik etortzeak “salbatu” dituela adierazi du, baina ezin izango diotela bigarren olatu bati eutsi. *Atzerrian lurra garratz* sormen lan berria dute la-bean eta entseguak egiten ari dira orain. Otsailean estreinatuko dutenez ez die hainbeste eragin, beti ere negua bide onetik badoa.

Esku artean zuten beste proiektu batetik, ordea, eskapo egin die. 300 pertsonak parte hartuko zuten ikuskizun erraldoi bat prestatzen ari ziren, Gernikako bonbardaketari buruzkoa: “Oso sartuta geunden hilabetera estreinatzekotan zegoelako. Lan guztia bertan behera geratu zen: musika, antolaketa... Datorren urtean egiteko asmoarekin gaude, baina energia asko xahutu ditugu eta nahiko nekatuta gaude”. Alor ekonomikoaz gain espiritualak ere mugitzen du Lipus: konfinatuta pasa dugun denborak krisian sarrarazi duela kontatu du. Gaixotasuna eta sortu dituen albo kalteak, ardurak, obsesioak eta zalantzak kudeatzea kostako zaigula pentsatzen du, “hauskortasun” egoeran sentitzen baita.

Lehen aldia da sei hilabete pasatzen dituen oholtzara igo gabe eta baikor azaldu da martxan zitutzen proiektuak aktibatzea lortu dutelako: Aulestiko topaketak, *Zaldi urdina* eta *Martin Zalakain* obraren birak eta *Atzerrian lurra garratz* obraren entseguak. “Poiz gaude, lanean ari garelako berriro. Ederra da hori. Uste dut teatroa oso espazio aproposa dela gure minez hitz egiteko, nahiz eta beste gai batzuk ukitu”. Ikusleen gertutasuna ere azpimarratu du, Aulestiko topaketetako emanaldietako sarrera guztiak agortu zirela aipatuz; izan edukiera mugatuagatik edo antzerki goseagatik. Azken horrek mugitu du Malen Nicholson lekeitiarra bertako ikastaroe-tan parte hartzera, baita antzezlanak ikustera ere: “Garai hauetan inoiz baino

IXIAR MATXAIN

Miren Tirapu antzerkigilearen arabera, konfinamenduan galdutako lanaz gain egoera berrian ere zenbait obra birplanteatu behar izan dituzte, adibidez eskoletan landu nahi zuten antzezlan bat.

gehiago ikusi da antzerkiaren eta kulturaren garrantzia gizartean, denok behar baitugu. Bereziki garai hauetan sentitu dut antzerkiarekiko eta kulturarekiko beharra, gorputzetik, sormenetik nola-bait gauzak adierazi eta sentitzeko”.

Lipusek gogorarazi du kulturaren ez dagoela berezko arriskurik, eta baldin bada beste sektoreetan bezainbestekoa dela, ez handiagoa. Oraingoz ez da kutsatze kasurik izan antzokietan: “Gogoetarako unea da. Bufoioi esan ziguten: zuek etxean gelditu, ez duzue ezertarako balio. Eta etxean gelditu behar izan dugu”.

EZ DA SOILIK OHOLTZA GAINEKOA

Txartel saltaileak, aretozainak, managerak, produktoreak, soinu eta argi teknikariak. EAEn 7.000 pertsona inguru dira arte eszeniko, ikuskizun eta ekitaldietako langileak, emanaldi bat aurrera ateratzeko beharrezkoak denak. Beti itzaletan eta orain ere gehiago. Teknikariok sindikatua sortu dute sektore honetako langileen baldintzak borrokatzeko. Lan taldeetan antolatzen dira eta erabakiak asanbladan hartzen dituzte. Batasunik gabeko sektorea eta errekonozitu gabea dela adierazi du bertako kide den Andoni Mendizabalek, eta horrek betidanik izan dituela egoera prekarioan. Orain, gehiago: “%80 jaitxi da kontratazioa, ez dago guretzat

diru laguntza espezifikorik, errekonozimendu gabeko sektorea da, ez dago bateratua, egoera eta profil askokoak gara”.

“Alde batetik langileak babesik gabe geratu direlako laguntzak eskatzen ditugu eta bestalde plan sektorial serio bat exijitzen dugu, hartu behar diren neurriak hartuta diseinatu behar da”, gehitu du. Lehendik bizi zuten egoera prekariotik abiatuta, egungo egoerari erantzun eta etorkizunerako baldintza duinak lortzea dute helburu. Egoera zail honek eman die elkar ezagutzeko eta indarrak batzeko bultzada: “Ilusioa aurkitu dut sindikatuan, egoera txarrean elkar elkar ezagutzeko balio izan digulako. Berraktibazio plan bat behar da”. Gizarteak berak borrokarako beharra duela nabari du Mendizabalek: “Ez bakarrik gure lan baldintzengatik, gizarteak batzuen mesedetan pobretzen ari dela ikusten ari garelako baizik”.

Lehen pausotariko bat egoera ztertzea izan da, sektorearen beharrak eta profil desberdinak detektatzea. Izan ere, lan mota desberdinak egoteaz gain, kontratazio motak ere desberdinak dira: autonomoak, intermitenteak, finkoak, aretoko teknikariak, taldeetako teknikariak... Adibide bat jartzearen: alor honetan gehienek asteburuetan egiten dutenez lan eta konfinamenduak aste barruan harrapatu zituzenez, profesional

asko ez zeuden kontratatuta eta, hortaz, ezin izan dute laguntzarik eskatu. Egoera desorekatu honetan galduta sentitu dira. Diru laguntzak eskatzerakoan ezin asmatu zein dagokien: “Ez dago gure sektorearentzako pentsatutako laguntzarik. Hori da egoera larrian jartzen gaituena”.

Paradoxikoa oholtzan ikus ez ditzaten janzen duten kolore beltz bera izatea orain ikusgarritasuna eman diena. Manifestazio jendetsu, ikusgarri eta zarata-tsua egin dituzte azkenaldian: “Kexuka hasi ginen, kalean hasteko, eta aldarrikapenak zerrendatu genituen gero. Talde oso aktiboa eta inplikatu gara. Kuriosoa da Eusko Jaurlaritzara bera etorri dela gugana, zer nahi dugun galdezka”. Hala ere, “interes, borondate eta gaitasunik gabe” aurkitu ditu instituzioak.

Eusko Jaurlaritzarekin eta Gipuzkoako Foru Aldundiarekin kontaktuek jarraitzen dute. Urgentziaz laguntzak jaso eta sektorea errekonozitzea eskatzen dute, martxotik kobratu ez dutena kobratzea barne. Dena den, helburu nagusia lortu arte borrokan jarraituko dutela baieztatu du: hitzarmena lortu eta lan baldintzak hobetzea, sektorea bateratzearekin batera. Epe luzera begira ari dira lanean; profilak, beharrak eta gabeziak detektatzen.

KULTURAREN PENTSAERA KAMUSTEN

Kulturagileen eta antzerkigileen diru sarrera nagusiak emanaldietatik datoz, baita diru-laguntzetatik ere. Bietan garrantzitsuak dira 2021era begirako aurrekontuak, kulturari eskainiko zaizkionak. Hain zuzen, hori da Teknikariok sindikatuak Bilboko eta Donostiako Aste Nagusietan egindako manifestazioetan aldarrikatzen zuena: “2020koa mantendu da neurri batean, aurrekontuak egonkorak zirelako, baina 2021ekoak ikustear daude. Gupidarik ez dute izango gurekin, ziur. Osasungintzan mozketak badaude, atera kontuak”, dio sindikatuko kideak. “Udal askotan partidak kultura ez den beste departamentu batzuetara bideratu dira, gure egoera katastrofiko eta larria ez balitz bezala. Gu gara lanik eta sarrerarik gabe geratu garenak”.

Bilboko Udalak BilbaoUda deituriko plana aurkeztu du aurten, 150 ekitaldi hartu dituena; jaietan soilik antolatzen da kopuru bera. Bi milioi inguruko aurrekontua izan ohi dute jaiak eta aurten aurrekontu bera eskaini da uda guztirako, “kultura zaintzearen izenean”.

“Antzerkia nahiko etxekotua dagoen

Teknikariok sindikatuaren mobilizazioa Bilbon aurtego Aste Nagusian.

arlo kulturala da”, gaineratu du, “subentzioez bizi dena. Kontzertuak, festak eta musikaren gaueko industria zailagoak dira kontrolatzeko”, iritzi dio Mendizabalek. “Musikaren hegemonia gurea zen. ‘Kaleak gureak dira’ genioen. Herriak mugitzen zituen festak, kontzertu txikiak... Oso gurea, librea, kontraboteretik eraikia zen. Hori guztiz ezabatu nahian ari dira orain, ez dakit honetaz aprobetxatzen ari diren edo honetarako diseinatu dituzten neurri hauek. Festibal handiak ez dira desegin: BBK Live, Kutxa Kultur... Proiekzio internazionala dutenak mantentzen dituzte”.

Tirapuk ere aldrebeskeriaren bat sumatzen du honen guztiaren atzean. Kulturen hartzen diren neurriak beste sektore batzuei ezartzen zaizkienak baino latzagoak direla kexu da, aktibatzea hainbeste kostatu izanaren erantzule eginez: “Kulturari egiten zaion eraso honek, argi eta garbi, zerbait du atzean. Sektorea gero eta gehiago ari dira prekarizatzen. Ez da inoiz babestuta egon, baina egun agerian geratu da kulturagileon egoera nolakoa den. Mahai gaineratuta, gauzak aldatzea espero dut”. Eta sakonago begiratu du: “Euskal Herrian euskal antzerkigintza bigarren mailakoa da, tamalez. Konplexu handia dago euskararekin antzerkian. Bai sortzean, baita ekoiztean ere. Publikoak berak badu gaztelaniarako ohitura. Nola aterako dugu herri bat aurrera euskal antzerkigintza aurrera ateratzeko gai ez bagara?”. Eta instituzio eta laguntzei begira jarri da, Nafarroan zailtasun handiagoak aurkitzen dituela gehituz.

“Ilusioa aurkitu dut sindikatuan, egoera txarrean elkartu eta elkar ezagutzeko balio izan digulako. Berraktibazio plan bat behar da”

Andoni Mendizabal
Teknikariok sindikatua

Kontatu duenez, bere egoera asko zailtzen du enpresa gisa funtzionatu beharrean elkarte gisa aritzeak, Euskal Herriko beste hamaika talderen pare. Lana egiteak ez, enpresa izateak ematen omen du profesionalaren definizioa instituzioen begietara eta hori da behar dena diru laguntza jasotzeko, baita emandialdi lortzeko ere: “Elkarteentzat badaude diru laguntzak, baina askoz ere murriztagoak dira. Sistema horrek enpresa babesten du eta zama ekonomiko bat ekartzeaz gain hainbat baldintza betetzea ere badakar”. Eta hori baino, filosofia oso bat: “Kultura egiteko enpresa behar duzu izan? Denak izan behar al gara enpresari? Kontraesan handia da hori. Kulturak eta enpresak ez dute bat egiten, ez behintzat nik ulertzen dudan eran. Oso nahasita dago dena eta hor atzean dagoen gutzia”. ●

TRADEBI
TRANSLATION

tradebi@tradebi.com

MARCOS
okindegia

Benetako antzinako oigia

☎ 943 450 966
Ubarburu pasealekua, 113
Astigarraga (Gipuzkoa)

INAKI BEREZIARTUA

**ENBALAJEAK
BILTEGIATZEA ETA LOGISTIKA
ZERRA ETA ERAIKUNTZA**

25 urte baino gehiago paketatze industrialaren sektorean

Jauregi auzoa, 75
Hernani (Gipuzkoa)
☎ 943 552 828
www.inakibereziartua.com
mjm@inakibereziartua.com